

פערים בהשמנה וסוכרת בישראל: בין מצב חברתי-כלכלי לשיוך לקבוצת אוכלוסייה

מיכל קריגר^{2,1}, אלה עין מור^{2,1}, ברכה ערליך^{2,1}, אריה בן יהודה^{2,1}, אורה פלטיאל^{2,1}, רונית קלדרון מרגלית^{2,1}, בשם ועדת ההיגוי, התכנית הלאומית למדדי איכות ברפואת הקהילה, האוניברסיטה העברית

1. בית הספר לבריאות הציבור, האוניברסיטה העברית – הדסה 2. התכנית הלאומית למדדי איכות לרפואת הקהילה בישראל 3. האגף הפנימי, מרכז רפואי הדסה

שיטות

- נחנוים לאומיים, אנונימיים ומקובצים נאספו מהרשומות הממוחשבות של ארבע קופות-החולים במסגרת התכנית הלאומית למדדי איכות לרפואת הקהילה בשנת 2023.
- נתחנו מדדי האיכות הבאים:
- שיעורי השמנת היתר (BMI > 30 ק"ג/מ"ר) בגילאי 20-64 באוכלוסייה הכללית**
- שיעור ההימצאות של סוכרת מגיל 18 ומעלה**
- שיעור חוסר האיוון הגליקמי (HbA1C > 9%) בקרב חולי סוכרת**
- הנתונים עברו תיקון ישיר לגיל עפ"י אוכלוסיית התוכנית לשנת 2021 ופולחו עפ"י מצב חברתי-כלכלי וקבוצת אוכלוסייה (ערבי, חרדי, כללי).
- מגמות בזמן מוצגות עם יחס השיעורים בין השכבה החלשה לגבוהה ביותר ובין חרדים וערבים לאוכלוסייה הכללית
- כדי לבדוד את השפעת הגורם החברתי-כלכלי מהשפעת ההשתייכות לקבוצת אוכלוסייה בוצעו רגרסיות לוגיסטיות עם תיקון לגיל, מין, מצב חברתי-כלכלי וקבוצת אוכלוסייה.

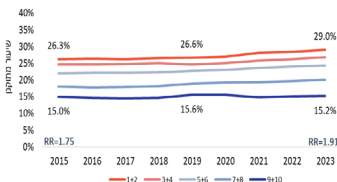
רקע

- בעשור האחרון, גוברת ההכרה בחשיבות גורמים חברתיים, וביניהם מצב חברתי-כלכלי ומוצא אתני, בקביעת מצב ופערי בריאות, במיוחד במחלות כרוניות.
- משנת 2023, הקווים המנחים של האגודה האמריקאית לסוכרת מבקשים להתייחס לגורמים החברתיים כחלק בלתי נפרד מתכנית הטיפול בסוכרת.
- הקשר בין מצב חברתי-כלכלי נמוך ומוצא אתני לסיכון להתפתחות סוכרת וסיבוכיה הוא קשר מבוסס היטב במערב.
- בישראל פורסמו מספר מחקרים המצביעים על פערים חברתיים-כלכליים ופערים אתניים בהימצאות, איוון ותמותה מסוכרת.
- המחקר הנוכחי ביקש לבחון פערים בהשמנה וסוכרת ברמה הלאומית והאם פערים לפי קבוצת אוכלוסייה מוסברים ע"י פערים כלכליים.

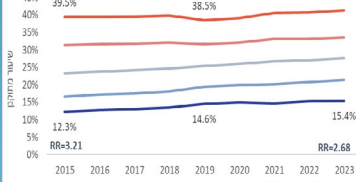
תוצאות

- השמנה:** השיעורים הגבוהים ביותר נרשמו בגברים חרדים ונשים ערביות. מצב חברתי-כלכלי נמוך נקשר להשמנה בשני המינים, אך הפערים בנישים גדולים יותר.
- סוכרת:** נצפה גרידאנט רציף, בקשרים ההפוכים בין מצב חברתי-כלכלי לשיעור הימצאות של סוכרת וחוסר איוון גליקמי.
- ההימצאות הגבוהה ביותר של סוכרת, ושיעורי חוסר האיוון הגבוהים ביותר נצפו במגזר הערבי.
- ברגרסיות עבור המצאות הסוכרת וחוסר האיוון, הפערים בין החברה החרדית והחברה הכללית התהפכו, בעוד ששיעורי ההימצאות וחוסר האיוון הגבוהים יותר בקרב החברה הערבית נשמרו.

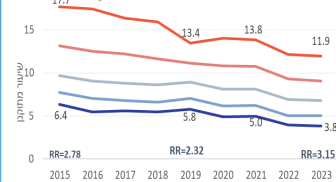
שיעור השמנה גברים

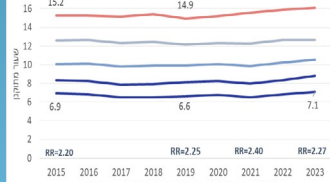
שיעור השמנה נשים

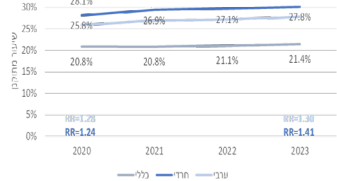
שיעור חוסר האיוון

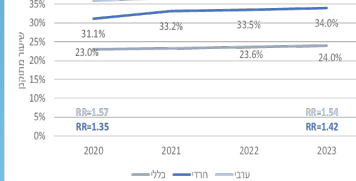
שיעור המצאות הסוכרת

שיעור השמנה נשים

שיעור חוסר האיוון

שיעור המצאות הסוכרת

שיעור השמנה גברים

מסקנות

- מצב חברתי-כלכלי נמוך והשתייכות למגזר הערבי קשורים בהימצאות גבוהה של השמנה, סוכרת ואיוון גליקמי לא מיטבי.
- הקשר בין השתייכות לקבוצת אוכלוסייה לבין המצאות הסוכרת וחוסר האיוון נשמר במודל הרגרסיה עבור החברה הערבית, אך לא עבור החברה החרדית.
- בחברה החרדית פערים בהמצאות סוכרת ואיוון מוסברים במלואם ע"י המצב החברתי-כלכלי.
- הפערים בחברה הערבית אינם תולדה רק של מצב חברתי-כלכלי אלא תלויים גם בגורמים נוספים, אותם יש לחקור.

תוצאה לוגיסטית			שיעור הימצאות הסוכרת		שיעור חולי סוכרת לא מאוזנים	
הימצאות (%)	OR	99% CI	הימצאות	OR	99% CI	
1 (נמוך)	1	Ref.	14.0	1	Ref.	מצב חברתי כלכלי
2	0.9	0.89-0.90	9.5	0.82	0.79-0.86	
3	0.79	0.78-0.80	6.6	0.64	0.61-0.67	
4	0.64	0.63-0.65	4.7	0.47	0.44-0.49	
5 (גבוה)	0.49	0.48-0.50	3.4	0.35	0.32-0.37	
כללית	1	Ref.	5.8	1	Ref.	קבוצת אוכלוסייה
חרדית	0.82	0.8-0.83	7.4	0.84	0.80-0.89	
ערבית	1.54	1.52-1.55	12.2	1.32	1.28-1.36	